

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาและส่งเสริมเยาวชนเขาใน坎การศึกษาที่สืบเนื่องมาจากการที่กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำคณหมู่บ้านชาวเขา ประกอบด้วยพนักงานอนามัย พนักงานเกษตรและครู ในหมู่บ้านหลักแต่ละแห่งจะจัดตั้งโรงเรียนชั่วคราวขึ้น เพื่อสอนชาวเขาในหมู่บ้านหลักและหมู่บ้านบริวาร แต่เนื่องจากขาดครู จึงใช้พนักงานอนามัยทำหน้าที่สอนหนังสือด้วย โรงเรียนชั่วคราวเหล่านี้ในโอกาสต่อไปจะมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดรับไปดำเนินการ แต่ในระหว่างดำเนินการสอนในลักษณะโรงเรียนชั่วคราวนี้จำเป็นต้องมีผู้ช่วยครูทำหน้าที่สอนด้วย โดยเหตุนี้กรมประชาสงเคราะห์จึงประสงค์จะจัดอบรมผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาและส่งเสริมเยาวชน坎การศึกษาขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมชาวเขาให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการที่จะเข้ารับราชการครู เพื่อสอนหนังสือให้แก่เด็กชาวเขาในหมู่บ้านของตนต่อไป

ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาและส่งเสริมเยาวชนเขาที่รับการฝึกอบรมนี้ คัดเลือกจากชาวเขาที่มีความรู้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เข้ารับการฝึกอบรมวิชาสามัญและวิชาครูเบื้องต้น เพื่อช่วยสอนเด็กชาวเขาให้มีทักษะภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และมีทัศนคติที่ดีต่อสุนัตย เมื่อผู้รับการฝึกอบรมผ่านการฝึกอบรมตลอดระยะเวลา ๓ เดือนและมีความรู้ความสามารถเป็นที่พอใจแล้ว กรมประชาสงเคราะห์จะบรรจุบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขาตามโรงเรียนชั่วคราวดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนเขาสาขากการศึกษาและอนามัยจึงขอความร่วมมือจากแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ให้เป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรมตามวัตถุประสงค์ข้างต้น

แผนกวิชาประถมศึกษาได้จัดอบรมให้ โดยกรมประชาสงเคราะห์คัดเลือกชาวเขาที่มีอายุระหว่าง ๑๕ ถึง ๔๐ ปี มีความรู้สามัญจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เข้ารับการฝึกอบรม

ปีละ ๑ รุ่น ประมาณรุ่นละ ๒๐ คน ระยะเวลาในการฝึกอบรม ๓ เดือน ระหว่างวันที่ ๑ พฤศจิกายน ถึงวันที่ ๓๐ มกราคม ของปีต่อไป จนกว่าจะมีจำนวนผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขาครบตามเป้าหมาย

การฝึกอบรมปีการศึกษา ๒๕๑๒ นี้ เป็นการฝึกอบรมรุ่นที่ ๒ ต่อจากปีการศึกษา ๒๕๑๑ จัดขึ้น ณ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งแผนกวิชาประถมศึกษาได้วางโครงการเป็นงานวิจัยเรียกว่า "โครงการทดลองฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขา" โดยแบ่งการฝึกอบรมออกเป็นสองภาค คือ ภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ภาควิชาการประกอบด้วย วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาพลาสมาธิ และความรู้ด้านวิชาครูเบื้องต้น ซึ่งเน้นวิธีสอนแต่ละวิชาดังกล่าว ภาคปฏิบัติประกอบด้วย การศึกษาตัวอย่างจากกรณีศึกษาของวิทยากร การทดลองสอนแบบจุดภาคและการฝึกสอน

วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมประจำตลอดระยะเวลา ๓ เดือน ได้แก่ นิสิตปริญญาโท สาขาประถมศึกษา ซึ่งเป็นผู้วิจัยเฉพาะวิชาและวิธีสอนแต่ละวิชาดังกล่าวข้างต้น

ผู้วิจัยเรื่องนี้เข้าร่วมโครงการของแผนกวิชาประถมศึกษา โดยรับเป็นวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมวิชาการและการพูดภาษาไทย เหตุที่ผู้วิจัยสนใจและทดลองวิธีการสอนฟังและการพูดภาษาไทยแก่เด็กชาวเขา เพราะเห็นว่า เด็กชาวเขา ไม่ได้พูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันนั้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญที่สุดในการให้การศึกษาแก่เด็กชาวเขาจึงได้แก่ภาษาไทย ภาษาไทยเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการสร้างความเข้าใจและเป็นเครื่องมือถอดทิวาความรู้อย่าง การติดต่อสื่อสารจะกระทำได้อีกก็ต่อเมื่อชาวเขาสามารถฟังรู้เรื่องและเข้าใจตรงตามเรื่องที่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรขา ทองสวัสดิ์, การให้การศึกษาแก่เด็กชาวเขา. (เอกสารพิมพ์อค์สำเนา, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔). หน้า ๕.

ได้รับฟัง สามารถพูดโต้ตอบหรือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจตรงตามความประสงค์ที่ตนพูด ประกอบกับผู้รับการฝึกอบรมที่ได้รับการคัดเลือกมาเป็นชาวเขาหลาย ๆ เผ่าที่มีความแตกต่างกันทางด้านภาษาพูดและพื้นความรู้วิชาสามัญ จำเป็นที่จะต้องให้ผู้รับการฝึกอบรมมีทักษะ การฟังและการพูดภาษาไทยอย่างถูกต้องชัดเจนเสียก่อนจึงจะสอนเด็กชาวเขาในหมู่บ้านของตนอย่างไคณล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อทดลองวิธีสอนการฟังและการพูดภาษาไทยโดยใช้แนวการฝึกหัดครูตามหลักสูตรพิเศษของโครงการฝึกอบรมครูสอนเด็กชาวเขาของแผนกวิชาประถมศึกษา
๒. เพื่อทดลองใช้แบบเรียนการฟังและการพูดภาษาไทยที่สร้างขึ้นสำหรับเด็กชาวเขา ของแผนกวิชาประถมศึกษา
๓. เพื่อสร้างคู่มือครูสำหรับแบบเรียนดังกล่าว
๔. เพื่อสร้างบทเรียนประกอบการสอนวิชาการฟังและการพูดภาษาไทยสำหรับเด็กชาวเขา
๕. เพื่อสร้างแบบทดสอบการฟังและการพูดภาษาไทยสำหรับใช้ทดสอบความรู้และความสามารถของผู้รับการฝึกอบรมก่อนและหลังจากการฝึกอบรม
๖. เพื่อประเมินผลความคิดเห็นของผู้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนวิชาการฟังและการพูดภาษาไทย
๗. เพื่อสำรวจความมั่นใจของผู้รับการอบรมเกี่ยวกับการสอน

สมมติฐานของการวิจัย

๑. การฝึกอบรมครูสอนเด็กชาวเขาโดยใช้หลักสูตรพิเศษ แบบเรียนบทเรียนประกอบการสอนและคู่มือครูที่สร้างขึ้นจะช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมมีความรู้ในค่านวิชาสามัญเพิ่มขึ้น และมีความสามารถในการสอนเด็กชาวเขา โดยความรู้และความสามารถดังกล่าวก่อนและหลังการฝึกอบรมมีความแตกต่างกันในทางเพิ่มขึ้น

- ๒. ผู้รับการฝึกอบรมที่มีพื้นฐานความรู้วิชาสามัญระดับชั้นประถมปีที่ ๔ หรือสูงกว่ามีความเชื่อมั่นในการสอนไม่แตกต่างกันเมื่อได้รับการฝึกอบรมตามวิธีที่กำหนดให้กับใช้แบบเรียนที่จัดให้
- ๓. ผู้รับการฝึกอบรมที่เป็นสมณเพศหรือฆราวาสมีความเชื่อมั่นในการสอนไม่แตกต่างกันเมื่อได้รับการฝึกอบรมตามวิธีที่กำหนดให้กับใช้แบบเรียนที่จัดให้
- ๔. ผู้รับการฝึกอบรมจะมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาเมื่อได้ใช้แบบเรียนที่กำหนดให้

ขอบเขตของการวิจัย

- ๑. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่กองส่งเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้คัดเลือกมาจำนวน ๕๕ คน มีอายุเฉลี่ย ๑๘.๕ ปี
- ๒. หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมเป็นหลักสูตรพิเศษที่สร้างขึ้นสำหรับผู้รับการฝึกอบรมโดยเฉพาะ
- ๓. แบบเรียนวิชาภาษาไทยที่ใช้ในการฝึกอบรมครั้งนี้ แผนกวิชาประถมศึกษาสร้างขึ้นสำหรับนักเรียนชาวเขาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๒ รวม ๒ เล่ม
- ๔. การฝึกอบรมวิชาการฟังและการพูดภาษาไทยครั้งนี้ครอบคลุมเนื้อหาวิชาภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึง ๔ ตามหลักสูตรพิเศษของแผนกวิชาประถมศึกษา
- ๕. บทเรียนประกอบหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทยสำหรับการฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาไทยมีจำนวนทั้งหมด ๑๔ บท ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับนักเรียนชาวเขาโดยเฉพาะ
- ๖. คู่มือครูการสอนการฟังและการพูดภาษาไทยเพื่อใช้ประกอบหนังสือแบบเรียนดังกล่าวในข้อ ๓ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาวิชาภาษาไทยในข้อ ๔ และบทเรียนประกอบดังกล่าวในข้อ ๕

๘. แบบทดสอบที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเองจำนวน ๓๖ ข้อ แบ่งเป็นการทดสอบความรู้ความสามารถในการฟังจำนวน ๒๔ ข้อ ความรู้ความสามารถในการพูด ๖ ข้อ และภาควิชาครูเบื้องต้น ๖ ข้อ

๙. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ๓ เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๗

๑๐. สถานที่ทดลอง

ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โรงเรียนบ้านแม่ลาย ตำบลบ้านแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โรงเรียนสังวาลย์วิทยา ตำบลบ้านแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาหลักสูตรพิเศษสำหรับโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาและหนังสือแบบเรียนสำหรับนักเรียนชาวเขา ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒. สร้างแบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนการฟังและการพูดภาษาไทย สำหรับทดสอบความรู้ความสามารถของผู้รับการฝึกอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรม

๓. ปรับปรุงขอทดสอบความรู้ความเข้าใจ (๒) โดยครั้งที่ ๑ นำไปทดสอบกับครูช่วยสอนชาวเขา เพื่อปรับปรุงคำกริยาไวยากรณ์ ครั้งที่ ๒ นำไปทดสอบกับนักเรียนพื้นราบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เพื่อปรับปรุงระดับความยากง่ายและอ่านซ้ำจำแนก ครั้งที่ ๓ นำไปทดสอบกับนักเรียนพื้นราบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เพื่อศึกษาค่าความเชื่อถือได้ของข้อสอบทั้งหมด และปรับปรุงระดับความยากง่ายและอ่านซ้ำจำแนก

๔. นำข้อสอบวัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาการฟังและการพูดภาษาไทย ไปทดสอบกับตัวทดลองก่อนและหลังการฝึกอบรม

๕. สร้างคู่มือครูและบทเรียนประกอบการฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาไทย สำหรับชาวเขา
๖. ทดลองสอนการฟังและการพูดภาษาไทยตามแนวการฝึกหัดครูตามหลักสูตร พิเศษ
๗. เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์

ความจำกัดของการวิจัย

๑. ผู้วิจัยไม่สามารถสวมตัวอย่างประชากรได้เอง
๒. ผู้รับการฝึกอบรมมีความแตกต่างทางด้านฐานการศึกษา อายุ และเพศ ทำให้ไม่สามารถควบคุมการ เรียนรู้และการฝึกอบรมการฟังและการพูดภาษาไทยให้อยู่ใน เกณฑ์เดียวกันได้
๓. ผู้วิจัยไม่สามารถติดตามผลการ เรียนรู้และความสามารถในการสอนการฟัง และการพูดภาษาไทยของผู้รับการฝึกอบรมเมื่อออกปฏิบัติภารกิจจริง

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. ตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้มีทักษะในการฟังและการพูดภาษาไทย และมีความสามารถในการสอนไม่แตกต่างกัน
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทุกอย่างสามารถใช้ฝึกอบรมตัวอย่างประชากรได้ ตามจุดประสงค์ที่วางไว้
๓. แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมเป็นแบบทดสอบที่มีความแม่นยำตรงเชิง เนื้อหาวิชาตามหนังสือแบบเรียนที่สร้างขึ้น และครอบคลุมเนื้อหาตามหลักสูตรพิเศษของ แผนกวิชาประถมศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขาจะได้รับความรู้พื้นฐานทางการศึกษา ใ้คแนวความคิด ค่านิยม ทักษะชีวิตที่ดีและถูกต้องตามวัฒนธรรมไทยและต่อการเป็นพลเมืองดีของชาติ เพื่อถ่ายทอดแก่เด็กชาวเขาต่อไป
๒. ใ้คผลผลิตเป็นสิ่งที่ประคิษฐ์คือ หนังสือแบบเรียน แบบทดสอบความรู้ บทเรียนประกอบ คู่มือครูและเทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กชาวเขา
๓. เป็นประโยชน์ต่อการฝึกหัดครูในคานการทดลองวิธีสอนแก่เด็กที่ไม่พูดภาษาไทย ในชีวิตประจำวัน
๔. ผู้รับการฝึกอบรมจะสามารถทำหน้าที่สอนเด็กชาวเขาในโรงเรียนของหน่วย พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้งจะเป็นผู้ช่วยประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวเขาเผ่าเดียวกันตามเจตจำนงของกองสงเคราะห์ชาวเขา
๕. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางช่วยเหลือชาวเขา สำหรับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับการร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของชาติ ซึ่งเป็นสิ่งมุ่งหวังอันแน่วแน่ของแผนการศึกษาประถมศึกษา

ศัพท์เฉพาะเรื่อง

ผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขา คือชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานความรู้ทางการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ ๕ ถึงมัธยมศึกษา ๓ หรือเทียบเท่า อายุระหว่าง ๑๕ - ๓๓ ปี ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์คัดเลือกมาฝึกอบรมเป็นระยะเวลา ๓ เดือน ตามโครงการทดลองฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขา ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้ "ผู้รับการฝึกอบรม" เมื่อจบการอบรมแล้ว กรมประชาสงเคราะห์จะส่งไปเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาคานการศึกษาในหมู่บ้านของตนเอง

หลักสูตรพิเศษ หมายถึงหลักสูตรที่แผนกวิชาประถมศึกษาได้สร้างขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบเรียนและคู่มือครูสำหรับโครงการนี้

หนังสือแบบเรียน หมายถึงหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทยที่แผนกวิชาประถมศึกษาสร้างขึ้น ให้เหมาะกับเด็กชาวเขาซึ่งยึดหน่วยการสอนทั้ง ๕ เป็นแกนกลาง

คู่มือครู คือบันทึกการสอนที่เสนอแนะความมุ่งหมาย เนื้อเรื่อง กิจกรรม อุปกรณ์การสอน และการประเมินผลไว้ละเอียดเพื่อใช้คู่กับหนังสือแบบเรียนที่ช่วยครูสอนเด็กชาวเขาสามารถนำไปใช้สอนเด็กชาวเขาได้

เด็กชาวเขา หมายถึงชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่ไม่พูดภาษาไทย อาศัยอยู่ตามป่าเขาในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือแตกต่างไปจากเด็กไทย^๒

บทเรียนประกอบการสอนวิชาการฟังและการพูดภาษาไทย หมายถึงหนังสือบทเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน ๑๘ บท เพื่อเป็นบทฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาไทยสำหรับเด็กชาวเขา

ทักษะ หมายถึงความชำนาญ ความสามารถของการทำงานอย่างใดอันใด ลักษณะเด่นของการฝึกทักษะมี ๒ ประการคือ การฝึกและการพัฒนา การฝึกทักษะให้ได้นั้นต้องฝึกกับสถานการณ์ที่เป็นจริง^๓

^๒ หมาย ภาณุรัตน์, การให้การศึกษาแก่เด็กชาวเขา, กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๐ มีนาคม ๒๕๑๕ (เอกสารอัดสำเนา) หน้า ๑.

^๓ Jarolimek John, Social Studies in Elementary Education.

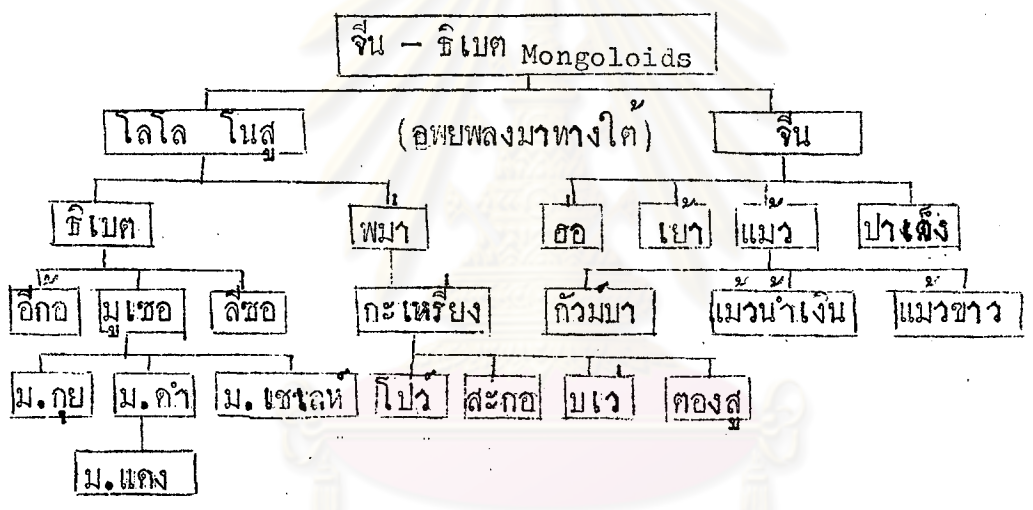

การสำรวจและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. ประวัติความเป็นมาของชาวเขา

ชาวเขาเป็นชนชาติมองโกล เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีวิถีดำรงชีวิตบางอย่างแตกต่างจากชาวไทยโดยทั่วไป นักมานุษยวิทยาจำแนกตระกูลของชาวเขาเป็น ๒ พวก คือพวกตระกูล จีน - ทิเบต (Sino-Tibetan Stock) ซึ่งได้แก่ชาวเขาเผ่าแม้ว และเย้า กับพวกตระกูลทิเบต - พม่า (Tibeto-Burman Stock) ซึ่งได้แก่ มูเซอ ลีซอ อีกอ และกะเหรี่ยง มีภูมิลำเนาเดิมอยู่บริเวณจีนตอนใต้และทิเบต ต่อมา มีการอพยพลงมาทางตอนใต้ ซึ่งแยกเป็นสองสาย ซึ่งเป็นรายงานของ กอร์ดอน ยัง (Gordon Young)

ผังแผนภูมิ

สายแรกเป็นชนเผ่าทิเบต - พม่า ซึ่งเป็นเผ่ามูเซอ ลีซอ อีกอและกะเหรี่ยง พวกนี้สืบเชื้อสายจากพวกโลโลและโนสุ (Lolo-Nosu) ครั้งโบราณ ต่อมาถูกรุกรานจากจีน จึงอพยพไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของญานและไกวเจาตอนเหนือของหุบเขาสาละวิน เคยเข้าไปตามแนวเขาของรัฐคะฉิ่นบริเวณพรมแดนพม่าตอนเหนือกับจีน บางพวกไปทางตะวันออกเฉียงเหนือถึงฝั่งแม่น้ำโขง ถึงรัฐฉานของพม่า ลาว และประเทศไทย

๘ Gordon Young, The Hill Tribes of Northern Thailand.
(USOM, 1961.), p.7

ทางตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือคือกรมเกษมมา

สายที่สอง ไก่แก้ว แม่ เข่า และป่าเต็ง พวกนี้สืบเชื้อสายจากรุ่น พวกนี้ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีนมากทั้งการแต่งกายและการดำรงชีวิต ถิ่นเดิมอยู่ตามริมแม่น้ำเหลืองแถบมณฑลไคโจว ญวน กูหน่าและกวางสี ต่อมาถูกจีนบีบบังคับจึงอพยพลงทางใต้ทางเขตตั้งเกียบและฉวนราวศตวรรษที่ ๒๓ - ๒๔ และอพยพเรื่อยมาจนถึงลาวและไทยทางจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน ตาก เพชรบูรณ์และพิษณุโลก

๒. สภาพของชาวเขาโดยทั่วไปในประเทศไทย

ชาวเขาในประเทศไทยมีประมาณ ๒๓ เผ่า แบ่งเป็นเผ่าใหญ่ ๆ ได้ ๖ เผ่า คือ กะเหรี่ยง เข่า แม่ ลีซอ มูเซอ และอีก้อ ส่วนใหญ่อาศัยตามภูเขาในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือและภาคอื่น ๆ บางเผ่าเล็กน้อย รวม ๒๐ จังหวัด ๔๐ อำเภอ อยู่บนภูเขาสูงกวาระดับน้ำทะเลตั้งแต่ ๔๐๐ - ๑๕๐๐ เมตร เป็นพื้นที่ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ประมาณว่ามีชาวเขาในประเทศไทยประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ คน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย ๒.๕ คนต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร ชาวเขาทางภาคเหนืออาศัยอยู่ตามบริเวณแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารของแม่น้ำในภาคกลาง อาชีพและทัศนคติของชาวเขาเหล่านี้บางครั้งเป็นความจำเป็นที่ทางราชการไทยจะต้องเอาใจใส่ช่วยเหลือเป็นพิเศษ

๑. เผ่าแม่ ประมาณว่ามีแม่ ๕๐,๐๐๐ คนเศษในประเทศไทย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก ลำปาง น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ และเลย แม่ชาวอยู่สูงกวาระดับน้ำทะเลตั้งแต่ ๔,๐๐๐ ฟุตขึ้นไป เขามาในไทยนานกว่า ๒๐ ปี มีมากที่สุดที่จังหวัดน่าน แบ่งเป็นเผ่าย่อยได้ ๓ เผ่าคือ แม่ขาว แต่งกายมีแถบผ้าขาวทาบคิที่ปลายแขนเสื้อ ผู้นุ่งสวมกระโปรงสีขาวไม่มีลวดลาย

ทวีป ค่างรังสัจย์, "ชาวป่าชาวเขาในประเทศไทย," ปัญหาชาวเขาในประเทศไทย (โรงเรียนเสนาธิการทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด, พิมพ์ครั้งที่สาม, ๒๕๑๕) หน้า ๑.

แม้วคำ ชอบแก่งกายด้วยชุดสีค่ามากกว่าสีอื่น ผู้ชายสวมเสื้อเปิดให้เห็นท้อง แม้วลาย
 ผู้ชายสวมเสื้อยาวถึงเอว กางเกงสีค่าถึงตาตุ่ม ผู้หญิงสวมกระโปรงจีบปักลวดลายดอกไม้
 สีขาว - เหลืองเล็ก ๆ โปกสีริษะควยผ้าลาย บางคนสวมเสื้อลายดอกไม้ แม้วทั้งสามเผ่า
 พูดภาษาเดียวกัน ภาษาพูดบางคำคล้ายภาษาจีน

๒. เผ่ากะเทรียง กะเทรียงเข้ามาอยู่ในประเทศไทยประมาณ ๓๐๐ ปี
 เป็นชาวเขาที่มีจำนวนมากที่สุด คือมีประมาณ ๑๒๓,๐๐๐ คน อยู่ในจังหวัด เชียงราย
 เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ แพร่ ลำปาง
 ลำพูน ชาวกะเทรียงตั้งบ้านเรือนอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ ๑,๕๐๐ ฟุต แบ่งเป็น
 ๔ เผ่าย่อยคือ สะกอ โป่ว บเว และตองสู นิยมการมีผ้าเขียวเมียบเขียว เป็นชาวเขา
 เผ่าแรกที่รู้จักการอนุรักษ์น้ำและดิน

๓. เผ่าเย้า มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน น่าน
 ลำปาง เย้าในประเทศไทยมีมากกว่า ๑๒,๐๐๐ คน อยู่เหนือกว่าระดับน้ำทะเล ๓,๐๐๐
 ถึง ๔,๐๐๐ ฟุต บ้านของชาวเย้าใหญ่โตกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ มีวัฒนธรรมคล้ายจีน มี
 การอนามัยและการศึกษาคือกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ผู้ชายเย้ามีภรรยาได้ ๓ - ๔ คน ผู้หญิง
 เย้า เมื่อแต่งงานแล้วมีสภาพคังทาสของสามี

๔. เผ่าลีซอ อพยพเข้าไทยเมื่อประมาณ ๕๐ ปีที่แล้ว มีมากในเขตจังหวัด
 เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง มีประชากรประมาณ ๒๐,๒๒๒ คน อยู่สูงกว่าระดับน้ำ
 ทะเล ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ ฟุต ชาวลีซออพยพเร่รอนไปหลายดินแดน สัมคมกับชนหลาย
 ชชาติหลายเผ่า ภาษากันจีนฮ่อ มเซอ อีโก้ ไทยใหญ่ และภาษาถิ่นภาคเหนือ นิยมใช้
 เสื้อผ้าสีฉูดฉาดกว่าชาวเขาเผ่าอื่น หนุ่มสาวชอบแสดงความรักกัน ณ ครัวกระเดื่อง
 กลางลานบ้านหรือบริเวณใด ๆ กัน

๕. เผ่าอีเกอ เข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ ๖๐ ปีมาแล้ว แต่มีจำนวนน้อย
 ระยะ ๒๐ ปีนี้อพยพเข้ามามาก ปัจจุบันมีประชากรประมาณ ๓๐,๐๐๐ คน อยู่ในจังหวัด
 เชียงราย นิยมรับประทานสุนัขคำ กลางลานบ้านซึ่งเรียกว่าลานสาวกอก ใช้เป็นที่รับ
 แลกมีเกียรติ เตนว่า หนุ่มสาวกอกครึกฝากรักกัน

๖. เผ่ามูเซอ มีอยู่ในประเทศไทยประมาณ ๑๒,๐๐๐ คน ในเขตจังหวัด เชียงราย ลำปาง เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ตั้งบ้านเรือนสูงกว่าระดับน้ำทะเล ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ ฟุต หญิงและชายชาวมูเซอมีฐานะเท่าเทียมกัน มีผิวเคียวเมียบเคียว ชอบเล่นรำมาก แบ่งเป็น ๔ เผ่าย่อยคือ มูเซอแดง มูเซอคำ มูเซอกุย และ มูเซอเซเลห์

๗. เผ่าถิ่น เป็นชาวเขาที่อยู่ทางตอนใต้ของภาคเหนือ จังหวัดน่าน แห่งเดียว เมื่อ ค.ศ. ๑๙๖๑ ประมาณว่ามีประชากร ๑๔,๕๐๐ คน^๖ มีสมาชิกของครอบครัวประมาณ ครอบครัวละ ๖ คน อพยพเข้าสู่อประเทศไทยนานกว่า ๔๐ ปี มีภาษาพูดคล้ายคลึงชาว ละว้า ยังไม่มีหนังสือของตนเอง ปัจจุบันบางหมู่บ้านมีโรงเรียน ชาวจีนนับถือผีคล้าย ชาวมู มีการสร้างประเพณีประจำหมู่บ้าน ปัจจุบันนับถือศาสนาพุทธและคริสต์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มีอาชีพทำไร่ข้าวและปลูกพืชไร่อื่น ๆ ปลูกผืนบางเล็กน้อยสำหรับชาวจีนที่มีบ้านอยู่บนคอย สูง ๆ รายได้เฉลี่ยประมาณครอบครัวละ ๑๐๐๐ บาท/ปี

๓. วัฒนธรรมและประเพณีของชาวเขา

ชาวเขาทุกเผ่ามีความยึดมั่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนรวมเผ่า^๗ ซึ่งศึกษาได้จาก การแต่งกาย ภาษา ขนบประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา เขาจะรักษา ยึดมั่นลักษณะประจำเผ่าไม่เปลี่ยนแปลง การแต่งงานข้ามเผ่าพบน้อยมาก ยกเว้น เผ่ามูเซอ ลีซอ และอีก้อ ส่วนใหญ่นิยมแต่งงานแบบตัวเคียวเมียบเคียว (Monogamy)

ระบบของครอบครัวมีทั้งแบบในบ้านมีเฉพาะพ่อแม่และลูก (Nucleus Family) ซึ่งเผ่ามูเซอนิยมแบบนี้ กับแบบที่ในครอบครัวมีทั้ง พ่อแม่ บุตร และ บุตรชายที่แต่งงานแล้วก็ยังอยู่รวม (Extented Family) ซึ่งพวกเขาและแม่มานิยมแบบนี้

^๖Gordon Young, Op.cit. p. 65.

^๗เกษม มั่นส, การสอนสุขศึกษาแก่เด็กชาวเขา, วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๖. หน้า ๑๗.

ชาวเขาโดยทั่วไปนับถือผี (Animism) ทุกหมู่บ้านมักจะมีหมอผีประจำ
 บางแห่งมีหมอผีประจำถึง ๑๐ คน หมอผีเป็นการสืบต่อกันทางมรดกแต่ต้องมีความสามารถ
 ติดต่อกับสิ่งลี้ลับได้ หมอผีเป็นชาวเขาที่มีฐานะทางสังคมสูงซึ่งเป็นไค้ทั้งหญิงและชาย
 ในระยะหลังนี้ศาสนาพุทธและคริสต์ได้เข้ามาไปมีอิทธิพลและบทบาทต่อการดำรงชีวิตประจำวัน
 ของชาวเขามากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแม้ชาวเขาจะนับถือศาสนาพุทธและคริสต์เพิ่มขึ้น
 แต่การนับถือผีก็ยังมียู่ ชาวเขาเผ่าที่นับถือศาสนาพุทธและคริสต์มากที่สุดเป็นชาวเขาเผ่า
 กะเหรี่ยงสะกอ

๔. สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชาวเขา

ระบบเศรษฐกิจของชาวเขาเป็นเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง (Self
 Sufficient) กล่าวคือการประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นการกสิกรรมในครอบครัวและ
 เพื่อใช้ผลผลิตจากการกสิกรรมสำหรับการบริโภคในครัวเรือน พืชที่ทำรายได้เป็นเงินสด
 ที่ดีที่สุดคือ ฝิ่น การเพาะปลูกต้องใช้โคไ้ไม่ทำลายป่าและทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งเป็นผล
 เสียหายต่อส่วนรวมอย่างยิ่ง เพราะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ฝนไม่ตก
 ตามฤดูกาล เกิดน้ำหลากท่วมอย่างรวดเร็ว ขอล่าวแยกระบบเศรษฐกิจของชาวเขา
 เป็นเผ่าดังนี้

เผ่าแม้ว^๔ เป็นชาวเขาที่มีรายได้สูงที่สุด ประมาณ ๓,๐๐๐ - ๓,๕๐๐ บาทต่อปีต่อครอบ-
 ครัว แม้วส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเพาะปลูก เช่น ข้าวและพืชอื่น ๆ ไ้แก่
 น้ำเต้า ข้าวโพด พริก หัวผักกาด ปอ คราม ยาสูบ และฝิ่น

กะเหรี่ยง^๕ มีอาชีพในทางปลูกข้าว ทำนาคำ แต่พวกอยู่บนเขายังทำไร่เลื่อนลอย

^๔ สำเร็จ วรรณสถิตย์, การสอนฟังและพูดภาษาไทยแก่เด็กชาวเขา.
 วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๑๖, หน้า ๑๖.

^๕ ปีเตอร์ อินตัน, กะเหรี่ยงโบในภาคเหนือของประเทศไทย. (เอกสาร
 อักสำเนา) หน้า ๑๓.

แต่ละครอบครัวในหมู่บ้านจะปลูกข้าวไว้กินเฉลี่ยแล้ว ๒ ไร่ และยังมีผู้ที่ไม่มีที่ดินอยู่ประมาณ ๓๓ - ๓๕ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งต้องทำงานเก็บเกี่ยวข้าวเพื่อแลกเปลี่ยนข้าว พวกกะเหรี่ยง สะกอที่อยู่ตามหุบเขาสูงมักจะมีที่ดินของตนเองและปลูกพืชผักต่าง ๆ ซึ่งมีประมาณ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ การคำนวณผลผลิตจากไร่เลื่อนลอยมีความยากลำบาก ทั้งนี้เนื่องจากต้นพืช อาจเจริญเติบโตอยู่เพียงบางส่วนของไร่และไม่ได้ผลเต็มที่ การบริโภคโดยเฉลี่ยในหนึ่งปี ของครัวเรือนใช้ข้าวเปลือก ๑,๒๓๔ กิโลกรัม กะเหรี่ยงบางครอบครัวใช้ชาปนข้าวโพด กับประเทน แต่ก็ใช้ในกรณีที่มีเงินหรือสตอหากจริง ๆ

อีกข้อ ๑๐ อาชีพสำคัญของชาวอีก้อ คือการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย การล่าสัตว์ไม่ได้ ทำกันเป็นอาชีพแบบชาวมูเซอ พืชที่ปลูกมีข้าว ข้าวฟ่าง ข้าวเดือย อ้อย พริก ผัก ถั่ว แคน และกล้วย กล้วยส่วนมากปลูกในสวนนอกบ้าน สวนครัวทำกันน้อย นอกจากนี้พวกอีก้อ ยังปลูกยาสูบ ชา และฝ้าย พวกอีก้อมีการแลกเปลี่ยนข้าว ฝ้าย และแรงงานเช่นการทำ โลหะอย่างง่าย ๆ และการรักษาพยาบาลระหว่างหมู่บ้าน รายได้ประจำของพวกอีก้อ ประมาณ ๑,๘๐๐ บาทต่อปี

มูเซอ^{๑๑} มูเซอมีชีวิตผูกพันกับเกษตรกรรมตลอดปี ฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง ทำไร่ เลื่อนลอยและปลูกฝิ่น ชอบทำการเพาะปลูกตามไหล่เขาสูงชัน ส่วนประกอบทางเศรษฐกิจ อย่างอื่นก็มีบ้างแต่ไม่มากนัก อาทิ การเลี้ยงสัตว์ การล่าสัตว์ และการสะสมของป่า

ลีซอ^{๑๒} อาชีพชาวลีซอชอบปลูกพืชหลัก ๓ ชนิดคือ ข้าว ข้าวโพด และฝิ่น นอกจากนี้ก็มี

^{๑๐}ชอบ ศาอั่นนั้, อีก้อ. (ศูนย์วิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ พิมพ์ อักสำเนา), หน้า ๗.

^{๑๑}พินิจ พิชัยกัลป์, ความรู้อันหายไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ามูเซอ. (พิมพ์อักสำเนา), หน้า ๒๔.

^{๑๒}ประเสริฐ ชัยพิภุสิต, ความรู้อันหายไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าลีซอ. (พิมพ์อักสำเนา), หน้า ๑๑.

อังกฤษ เมื่อก มันฝรั่ง มะเขือเทศ พริก ถั่วเหลือง บางหมู่บ้านปลูกชาและทอดวย
การปลูกชามักจะปลูกในพื้นที่ที่กว้างขวางพวงใหม่ ปลูกชาที่เดิมประมาณ ๒ - ๓ ปี แล้ว
ก็ทิ้งย้ายไปบุกเบิกที่ดินแห่งใหม่ ดีขอเป็นพวกที่มีความขยันขันแข็ง ฐานะความเป็นอยู่
ไม่อดอยากจนเกินไปนักทุกคนคร่ำมีพอใช้พอกิน

เยา^{๑๓} เป็นชาวไร่ที่ขยันขันแข็งจึงทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เยาทำการ เกษตรแบบ
ไร่ เลื่อนลอย ทำการเพาะปลูกแบบโค่นป่าปลูกข้าวไร่ นับว่าเป็นการทำลายทรัพยากร-
ธรรมชาติอันมีผลทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล หรือเกิดน้ำหลากเพราะไม่มีอะไรกักกันอันอาจ
ทำลายทรัพย์สินพืชผลของชาวพื้นราบได้ สมัยก่อนการค้าขายเงินทำกันอย่างกว้างขวาง
เยาบางคนรวยมากแต่ปัจจุบันรายได้ของชาวเขาเขาเยาตกต่ำมาก เพราะรัฐบาลห้ามการ
สูบและขายเงิน

ถิ่น^{๑๔} เป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวเป็นพืชหลักแต่ก็มีชาวดินที่อยู่บนคอยสูง ๆ จะปลูกฝิ่นซึ่งเป็น
พืชที่ทำรายได้สูง มีการปลูกชา และทำชาหมัก (เมี่ยง) แล้วส่งลงมาขายแก่ชาวพื้นราบ
นอกจากนี้มีการเลี้ยงหมูซึ่งไม่ใช่เพื่อประกอบอาหาร แต่ใช้สำหรับเซ่นผี ชาวดินที่อยู่ตาม
พื้นราบจะปลูกผักและนำไปขายที่ตลาดในเมือง รายได้ประมาณครอบครัวละมากกว่า

๑,๐๐๐ บาท/ปี

ชาวดินส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรแบบเลี้ยงตัวเอง (Self sufficient)
ซึ่งปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่ ชาวดินที่ฉลาดได้ขยายพื้นที่ทำการเพาะปลูกและนำพืชชนิดอื่นมา
ปลูกด้วย การค้าขายระหว่างชาวดินด้วยกันในหมู่บ้านไม่มี นิยมค้าขายกับชาวไทย

002698

^{๑๓} ขอบ ราชอาณาจักร, เรื่องเดิม, หน้า ๗.

^{๑๔} Gordon Young, Op.cit. pp. 66-67.

กรมประชาสงเคราะห์^{๑๕} ได้ลำดับช่วงเวลากิจกรรมของชาวเขาโดยทั่วไป
แบ่งตามเดือนตลอดปีสรุปได้ว่าอาชีพของชาวเขาแบ่งเป็นสองประเภทคือเกษตรกรรมกับ
รับจ้างทำถาวรเกษตร ทั้งนี้คือ

มกราคม	- กรีดฝืน เก็บยางฝืน คายหญ้าในไร่ฝืน
	- ชนชาวเปลือกจากไร่ ไปสอยงในหมอบจต
	- เลือกที่ดินใหม่เพื่อปลูกข้าว
กุมภาพันธ์	- กรีดฝืนและเก็บยางฝืน
	- โคนป่า เผาป่า เพื่อเตรียมปลูกข้าวโพค
มีนาคม	- โคนป่า เผาป่า เพื่อเตรียมปลูกข้าวโพค
	- หมกตุกเก็บฝืน คายขายนเขา
เมษายน	- โคนป่า เผาป่า เตรียมการขึ้นสุดท้ายสำหรับหวาน
	- ปลูกพืชผสม มันฝรั่ง และข้าวโพค
พฤษภาคม	- ปลูกข้าว ปลูกพืชผสม และพริก
	- ถางหญ้าในไร่ข้าวโพคและพืชผสม
มิถุนายน	- ถางหญ้าไร่ข้าว
กรกฎาคม	- เก็บเกี่ยวข้าวโพคและพืชผสม
	- เตรียมดินปลูกฝืน
สิงหาคม	- เก็บเกี่ยวข้าวโพค พืชผสม และมันฝรั่ง
	- เตรียมดินปลูกฝืน
กันยายน	- ปลูกฝืนพันธุ์เบา ปลูกพืชผสม
	- เก็บเกี่ยวพันธุ์เบา เก็บพริก และพืชผสม

^{๑๕}กรมประชาสงเคราะห์, กระทรวงมหาดไทย. รายงานการสำรวจภาวะ
เศรษฐกิจและสังคมของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย. หน้า ๒๒ - ๒๓.

- ตุลาคม - ปลุกฝันพันธุ์หนัก ทางหญ้าในไร่ฝัน
- เก็บเกี่ยวข้าว และพืชผสม ตากข้าว
- พฤศจิกายน - ทางหญ้าในไร่ฝัน
- เก็บเกี่ยวข้าวพันธุ์หนัก พริกและพืชผสม
- นวดข้าว
- ธันวาคม - กรีดฝันและเก็บฝัน ทางหญ้าในไร่ฝัน
- นวดข้าวพันธุ์หนัก
- ขนข้าวเปลือกจากไร่ไปเก็บในยุ้ง
- เริ่มฤดูการขาย

๕. ปัญหาการเรียนการสอนของชาวเขา

ชาวเขา เป็นชนกลุ่มน้อยที่อยู่ห่างไกลความเจริญ อยู่กระจัดกระจายตามภูเขา มีทางคมนาคมติดต่อกันลำบาก ส่วนมากใช้เงิน มีภาษาพูดของตนเองและส่วนใหญ่ไม่พูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างไม่ส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียน เหล่านี้เป็นสาเหตุให้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชาวเขา เกิดอุปสรรคและปัญหามากมาย จากการสำรวจและรายงานของกอร์ดอน ยัง (Gordon Young) กล่าวว่า "ชาวเขาส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกเข้าโรงเรียนเพื่อเรียนพูดภาษาไทย แต่ไม่เต็มใจให้เรียนอ่านและเขียนเพราะต้องใช้เวลานาน"^{๑๖} ชาวเขามองเผอิญว่าการส่งเด็กหญิงมาเรียนเป็นการผิดความต้องการของผี ดังนั้น จึงมีเพียงเด็กชายที่อายุยังน้อยอยู่ในโรงเรียน เด็กที่โตพอจะช่วยงานไ้มักจะขาดเรียนบ่อยเพื่อช่วยงานในไร่ โดยอ้างว่าเด็กต้องใช้แรงงานในไร่ การเรียนหนังสือไม่ทำให้อิ่มท้องเหมือนการทำไร่ ทำให้เด็กขาดเรียนบ่อยและบางรายไม่มาเรียนอีกเลย แต่ก็มีชาวเขามองเผอิญที่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษา เช่น แม่แก้ว และเย้า เขามักจะจ้างครูชาวจีนฮ่อมาสอนหนังสือให้บุตรมาเรียนในโรงเรียนพื้นราบในชั้นสูง ๆ

^{๑๖}Gordon Young, Ibid, p. 46.

การจัดการศึกษาแก่ชาวเขานั้นมีหน่วยงานจากหน่วยราชการ องค์การเอกชน หลายฝ่ายให้การสนับสนุนการศึกษาแก่ชาวเขา โดยจัดตั้งโรงเรียนชาวเขาขึ้น อาทิ เช่น

๑. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
๒. โรงเรียนชาวเขาองค์การบริหารส่วนจังหวัด กระทรวงมหาดไทย
๓. โรงเรียนชาวเขา กองบัญชาการตำรวจภูธรชายแดน
๔. โรงเรียนราษฎรของมิชชันนารี
๕. โรงเรียนชาวเขา กองสงเคราะห์ชาวเขา กระทรวงมหาดไทย

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นที่จัดบริการค้ำนี้แก่ชาวเขาควบคู่ไปกับบริการค้ำอื่นๆ เช่น การส่งพระธรรมจาริกในพุทธศาสนาออกเผยแผ่และให้การศึกษากว่าชาวเขาคตามหมู่บ้านต่าง ๆ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดตั้งโครงการผลิตอุปกรณ์สำหรับโรงเรียนชาวเขาเพื่อเป็นการส่งเสริมและให้บริการแก่ครูในการจัดการศึกษาแก่ชาวเขาให้เกิดผลดี

โครงการที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์มาก ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูสอนเด็กชาวเขาอย่างแท้จริงก็คือ โครงการทดลองฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขา ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากองค์การยูนิเซฟ (UNICEF) และกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะศึกษารายละเอียดได้จากรายงานการวิจัยเรื่อง "การทดลองฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขา" ของแผนกวิชาประถมศึกษา

การให้ความช่วยเหลือชาวเขาเพื่อให้ชาวเขาได้พัฒนาตนเองสามารถช่วยตนเองได้ นี้ ในค้ำการศึกษาหาได้มีแต่เพียงที่กล่าวมาแล้วข้างต้นไม่ ยังมีหน่วยงานและกลุ่มบุคคลที่ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของปัญหาพร้อมที่จะให้การช่วยเหลืออีกมากมาย นับว่าเป็นความหวังที่ว่าในอนาคตอันใกล้นี้ชาวเขาในประเทศไทยจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการเป็นพลเมืองดีของชาติไทย ผู้วิจัยเชื่อและหวังใจว่าชาวเขาเหล่านี้จะเป็นชาวไทยโดยสมบูรณ์

๒. รายงานการวิจัยและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยเป็นประเทศเล็ก ๆ มีเนื้อที่ประมาณ ๕๑๘,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร^{๑๗} แบ่งเขตการปกครองเป็น ๘ เขต ๘ ภาค คนไทยส่วนใหญ่ที่อยู่ตามภาคต่าง ๆ แม้จะสื่อความหมายพจนานุกรมด้วยภาษาไทย แต่ก็มี ความแตกต่างผิดเพี้ยนกันในสำเนียงพูด เช่น ชาวไทยที่อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็พูดสำเนียงไทยอีสาน ชาวไทยที่อยู่ทางภาคเหนือก็พูดสำเนียงไทยเหนือ และชาวไทยที่อยู่ทางภาคใต้อีกก็พูดสำเนียงไทยมุสลิม อย่างไรก็ตามโดยลักษณะโครงสร้างทางภาษา ตลอดจนความหมายของคำก็ล้วนแต่เป็นภาษาไทยด้วยกันทั้งสิ้น แต่ยังมีชาวไทยกลุ่มน้อยในหลายท้องที่ที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยในการสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน เช่น ชาวไทยในบริเวณสี่จังหวัดภาคใต้ ใช้ภาษามลายู ชาวไทยในท้องที่บางแห่งของจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ พูดภาษาจีนที่เรียกว่า เขมร ส่วย และเขมร การใช้ภาษาและความแตกต่างทางวัฒนธรรมบางประการของกลุ่มชนเหล่านี้เป็นผลทำให้ทัศนคติ ความเชื่อและความเข้าใจต่อการเป็นคนไทยยังไม่ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้ทางราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องของรองรับการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ ความเข้าใจ ตลอดจนการปฏิบัติตนในถูกต้องของ ทางด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงจัดทำโครงการศึกษา วิจัย การจัดการ เรียนการสอนเป็นพิเศษกับกลุ่มชนที่มีปัญหาทางภาษาคึงกลาว เช่น โครงการสอนภาษาไทยแก่เด็กปอเนาะ โครงการสอนภาษาไทยแก่เด็กที่มีปัญหาทางภาษา โครงการส่วนใหญ่เน้นหนักทางการเตรียมความพร้อมทางด้านการเรียนภาษาไทยแก่เด็กเริ่มเรียน การจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ ๑ จึงประกอบไปด้วยกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางพุทธิภาวะและความพร้อมเป็นสิ่งสำคัญ หนังสือแบบเรียนภาษาไทยที่ใช้ใช้ตามหลักของพระวิภาชนันทวิทยาลัย แต่จะสร้างหนังสืออ่านประกอบเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมยิ่งขึ้น โครงการเหล่านี้บางโครงการได้ประเมินผลการปฏิบัติงานออกมาแล้วได้ผลเป็นที่น่าพอใจ แต่บางโครงการก็ยังคงอยู่ในระยะดำเนินการอยู่

^{๑๗} พลพล อาสนจินดา, ภูมิศาสตร์ประเทศไทย, พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ทางด้านการวิจัยเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยแก่เด็กที่มีปัญหาทางภาษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการวิจัยสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนภาษาไทยชั้นประถมปีที่ ๑ ทั่วประเทศ (สุ่มตัวอย่างประชากร) ผลการวิจัยปรากฏว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ยังต้องการการปรับปรุงอีกมาก

สำเร็จ วรรณสถิตย์^{๑๘} ได้ทำการวิจัยการสอนฟังและพูดภาษาไทยแก่เด็กชาวเขาคตามโครงการทดลองฝึกอบรมครูสอนเด็กชาวเขา เครื่องมือที่ใช้คือหลักสูตรพิเศษสำหรับชาวเขา หนังสือแบบเรียน แบบทดสอบ คู่มือครู และแบบประเมินผลการสอน กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นชาวเขาจำนวน ๕๗ คน ระยะเวลาที่ทำการทดลองสอน ๓ เดือน ผลการวิจัยพบว่า เมื่อใช้เครื่องมือและวิธีการที่กำหนดให้แล้วจะเกิดพัฒนาการทางด้านความรู้และการสอนแก่ตัวทดลอง การทำการทดลองมีประสิทธิภาพ

พจนีย์ ลิมานุวัฒน์^{๑๙} ได้ทำการวิจัยการสอนอ่านและเขียนภาษาไทยแก่เด็กชาวเขา ซึ่งเป็นโครงการอย่างเกี่ยวข้องกับสำเร็จ วรรณสถิตย์ การทดลองทำเป็นคณะร่วมกับการทดลองสอนในวิชาสามัญอื่น ๆ ผลการวิจัยปรากฏว่า การทดลองมีประสิทธิภาพทำให้ตัวทดลองมีพัฒนาการด้านความรู้และการสอนดี

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๘} สำเร็จ วรรณสถิตย์, เรื่องเดิม.

^{๑๙} พจนีย์ ลิมานุวัฒน์, การสอนอ่านและเขียนภาษาไทยแก่เด็กชาวเขา
วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๖.

รายงานการวิจัยผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งเมื่อเทียบกับหลักสูตรของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ^{๒๐} สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความเหมาะสมของหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ซึ่งแบ่งออกเป็นผลสัมฤทธิ์ ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสำรวจ และเกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตและสัมภาษณ์ ตัวอย่างประชากรได้จากการสุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งทั่วประเทศ (พระนคร, ลำปาง, นครศรีธรรมราช และสุรินทร์) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ มากกว่าร้อยละ ๕๐ ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ ๕๐ ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินการสอบ ได้ - ตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยค่าที่สูงสุดคือมีจำนวนถึงร้อยละ ๖๓ ซึ่งแบ่งเป็นการฟัง มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าการเขียน การอ่านและการเรียงความตามลำดับ และปรากฏว่านักเรียนในสวนกลางจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยสูงกว่านักเรียนส่วนภูมิภาค กล่าวคือมีจำนวนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการฟังค่าเป็นจังหวัดพระนคร ร้อยละ ๑๕.๗๗ นครศรีธรรมราช ร้อยละ ๒๖.๖๓ ลำปาง ร้อยละ ๒๗.๒๑ และสุรินทร์ ร้อยละ ๔๒.๔๙

นอกจากนี้ยังมีโครงการวิจัยของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงตอนต้น ๆ ผลการทดลองในปีที่ ๑ ปรากฏว่าผู้รับการฝึกอบรมมีพัฒนาการทั้งทางด้านการเรียนวิชาสามัญและความสามารถในการสอนหลังจากได้รับการฝึกอบรมโดยใช้เครื่องมือที่กำหนดให้

^{๒๐} สามีศึกษา, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งเมื่อเทียบกับหลักสูตร พระนคร: ครุสภา ๒๕๑๑
หน้า: ๒๙ - ๓๑.